

Bezpieczeństwo żywności pochodzenia roślinnego na etapie produkcji pierwotnej

Podstawy prawne bezpieczeństwa żywności

2

- Rozporządzenie (WE) nr 178/2002 z dnia 28 stycznia 2002r. ustanawiające ogólne zasady i wymagania prawa żywnościowego
- Rozporządzenie (WE) nr 853/2004 Parlamentu Europejskiego i rady z dnia 29 kwietnia 2004r. w sprawie higieny środków spożywczych
- Krajowe - ustawa z dnia 25 sierpnia 2006r. o bezpieczeństwie żywności i żywienia

Obowiązki przedsiębiorcy

- gwarantowanie bezpieczeństwa żywności

3

- ✓ prowadzenie działalności zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa żywnościowego
- ✓ zapewnianie bezpieczeństwa wprowadzanej do obrotu żywności - zakaz wprowadzania do obrotu żywności szkodliwej dla zdrowia
- ✓ odpowiedzialność za bezpieczeństwo żywności, którą produkuje, transportuje, przechowuje lub sprzedaje
- ✓ śledzenie pochodzenia produktów (traceability) - możliwość natychmiastowego ustalenia danych każdego dostawcy bądź odbiorcy

Obowiązki przedsiębiorcy

4

Zgodnie z **generalną zasadą** żywność znajdująca się w obrocie nie może być niebezpieczna dla zdrowia i życia człowieka, a **odpowiedzialność** za jej bezpieczeństwo **ponosi przedsiębiorca** - producent lub wprowadzający do obrotu.

Wynika to z art. 14 i 17 rozporządzenia (WE) nr 178/2002 z dnia 28 stycznia 2002 r. ustanawiającego ogólne zasady i wymagania prawa żywnościowego

Podstawowe definicje

5

- „produkcja podstawowa” - oznacza produkcję uprawę lub hodowlę produktów podstawowych, w tym zbiory, dojenie i hodowlę zwierząt gospodarskich przed ubojem. Oznacza także łowiectwo i rybołówstwo oraz zbieranie runa leśnego
- „surowiec” - oznacza produkty produkcji pierwotnej, w tym produkty ziemi, pochodzące z hodowli, polowań i połowów

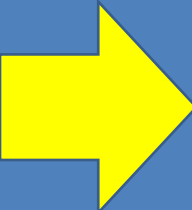

NAJISTOTNIEJSZE
PRZEPISY
DOTYCZĄCE
HIGIENY
I URZĘDOWEJ
KONTROLI
ŻYWNOŚCI

Rozporządzenie 852/2004 - żywność pochodzenia roślinnego

Załącznik 1

Produkcja pierwotna
(surowce)

Załącznik 2

Wszystkie zakłady produkujące, przetwarzające i wprowadzające do obrotu żywność, w tym handel detaliczny

/pomieszczenia używane głównie jako prywatne domy mieszkalne, ale gdzie regularnie przygotowuje się żywność w celu wprowadzania do obrotu - rozdziały III oraz V -XII. /

Nie podlega Rozporządzeniu 852/2004

na własny domowy użytek -
produkcja podstawowa oraz domowe
przygotowywanie, przetwarzanie lub składowanie
żywności

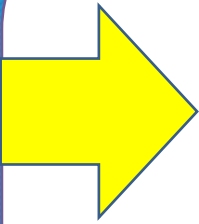
punktów odbioru oraz garbarni, które wchodzą w
zakres definicji przedsiębiorstwa sektora
spożywczego jedynie z powodu przetwarzania
surowca do produkcji żelatyny lub kolagenu.

Uregulowane na poziomie krajowym

Dostawy bezpośrednie dokonywane przez
producenta, małych ilości surowców do
konsumenta końcowego lub lokalnego
zakładu detalicznego bezpośrednio
zaopatrującego konsumenta końcowego

Rozporządzenie 852/2004 - żywność pochodzenia roślinnego

Załącznik 1 REJESTRACJA

Produkcja pierwotna
(surowce)

Załącznik 2 ZATWIERDZANIE,

z wyjątkami (np. RHD, agroturystyka -
tylko rejestracja)

Nie podlega Rozporządzeniu 852/2004

na własny domowy użytek -
produkcja podstawowa oraz domowe
przygotowywanie, przetwarzanie lub składowanie
żywności

Uregulowane na poziomie krajowym

Dostawy bezpośrednie

REJESTRACJA

Procedura rejestracji w Państwowej Inspekcji Sanitarnej

Podmioty:

- działające na rynku spożywczym prowadzące produkcję pierwotną
- prowadzące działalność w zakresie dostaw bezpośrednich
- prowadzące rolniczy handel detaliczny żywnością pochodzenia niezwierzęcego

9

zobowiązane są złożyć wniosek o wpis do rejestru zakładów podlegających urzędowej kontroli organów Państwowej Inspekcji Sanitarnej

Podstawa prawna:

- art. 63 ustawy z dnia 25 sierpnia 2006r. o bezpieczeństwie żywności i żywienia (Dz. U. z 2020r., poz. 2021 z późn. zm.)
- rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 29 maja 2007 r. w sprawie wzorów dokumentów dotyczących rejestracji i zatwierdzania zakładów produkujących lub wprowadzających do obrotu żywność podlegających urzędowej kontroli Państwowej Inspekcji Sanitarnej (Dz. U. z 2007 r. Nr 106, poz. 730 z późn. zm.).

1. Producent prowadzący rolniczy handel detaliczny

minimum 14 dni przed rozpoczęciem działalności

2. Wniosek o wpis do rejestru

3. Zaświadczenie PPIS o wpisie do rejestru

4. Ujęcie zakładu przez PPIS w rocznych planach kontroli

Producent **na minimum 14 dni przed** rozpoczęciem działalności składa wniosek o wpis do rejestru – zał. nr 2 do rozporządzenia MZ.

Wniosek składa się do właściwego miejscowo ze względu na siedzibę zakładu Państwowego Powiatowego Inspektora Sanitarnego *(jeżeli produkcja prowadzona jest w kilku miejscach na terenie województwa, wówczas złożyć należy odrębne wnioski, tym bardziej jeśli produkcja prowadzona jest na terenie powiatów różnych województw).*

Państwowy Powiatowy Inspektor Sanitarny wydaje zaświadczenie o wpisie do rejestru wg. załącznika nr 6 do rozporządzenia *(kontrola na miejscu jest możliwa, lecz niekonieczna).*

Państwowy Powiatowy Inspektor Sanitarny:

- a) dokonuje oceny ryzyka zagrożenia bezpieczeństwa wytwarzanych produktów,
- b) ujmuje podmiot w rocznych planach kontroli i pobierania próbek.

Dostawy bezpośrednie

11

- **Dostawy bezpośrednie**, w rozumieniu art. 1 ust. 2 lit. c rozporządzenia nr 852/2004

mogą obejmować produkty produkcji pierwotnej pochodzenia roślinnego, takie jak: **zboża, owoce, warzywa, zioła, grzyby** – uprawne, pochodzące wyłącznie z własnych upraw lub hodowli producentów produkcji pierwotnej, niestanowiących działów specjalnych produkcji rolnej w rozumieniu przepisów o podatku dochodowym od osób fizycznych, oraz **pozostałe surowce pochodzące z dokonywanych osobiście zbiorów ziół i runa leśnego**.

- Dostawy bezpośrednie obejmują również środki spożywcze pochodzące z produktów lub surowców, o których mowa w ust. 1, w **postaci kiszonej lub suszonej**.

Dostawy bezpośrednie

12

- Dostawy bezpośrednie środków spożywczych są realizowane bezpośrednio przez producentów produkcji pierwotnej, którzy dostarczają małe ilości środków spożywczych do konsumentów finalnych lub do zakładów detalicznych zaopatrujących konsumentów finalnych.
- Działalność w ramach dostaw bezpośrednich może być prowadzona na terenie województwa, w którym prowadzona jest produkcja pierwotna lub na terenie województw przyległych.

Dostawy bezpośrednie

13

- Podmioty prowadzące działalność w ramach dostaw bezpośrednich obowiązane są przestrzegać wymagań higienicznych określonych w części A załącznika I do rozporządzenia nr 852/2004 w zakresie odnoszącym się do surowców pochodzenia roślinnego
- Obowiązki w zakresie prowadzenia dokumentacji, o której mowa w pkt III części A załącznika I do rozporządzenia nr 852/2004, obejmują wymóg udostępniania organowi urzędowej kontroli żywności lub zakładowi detalicznemu, do którego realizowane są dostawy bezpośrednie, na ich żądanie, pisemnych oświadczeń o stosowanych środkach ochrony roślin, występowaniu szkodników lub chorób, które mogą zagrozić bezpieczeństwu produktów pochodzenia roślinnego, oraz innych informacji istotnych ze względu na zdrowie człowieka.

Dostawy bezpośrednie

14

- Stosowane w ramach dostaw bezpośrednich urządzenia, sprzęt, wyposażenie i narzędzia, które są lub mogą znaleźć się w bezpośrednim kontakcie z żywnością, powinny być:
  - 1) czyszczone i dezynfekowane, z częstotliwością niezbędną dla zapewnienia bezpieczeństwa środków spożywczych
  - 2) w stanie technicznym i higienicznym niewpływającym negatywnie na spełnianie wymagań zdrowotnych żywności

Rolniczy handel detaliczny

15

- **rolniczy handel detaliczny** - handel detaliczny w rozumieniu art. 3 ust. 7 rozporządzenia nr 178/2002, polegający na:
  - a) produkcji żywności zawierającej **co najmniej jeden składnik** pochodzący w całości z własnej uprawy, hodowli lub chowu podmiotu działającego na rynku spożywczym oraz
  - b) **zbywaniu żywności**, o której mowa w lit. a, **konsumentowi finalnemu**, o którym mowa w art. 3 ust. 18 rozporządzenia nr 178/2002, **lub zakładom prowadzącym handel detaliczny z przeznaczeniem dla konsumenta finalnego**

Rolniczy handel detaliczny

16

- Produkcja i zbywanie żywności w ramach rolniczego handlu detalicznego:
  - 1) nie mogą stanowić zagrożenia dla bezpieczeństwa żywności i wpływać niekorzystnie na zdrowie publiczne
  - 2) podlegają urzędowej kontroli w zakresie bezpieczeństwa żywności przeprowadzanej odpowiednio przez organy Państwowej Inspekcji Sanitarnej albo Inspekcji Weterynaryjnej
  - 3) są prowadzone zgodnie z przepisami prawa żywnościowego, w szczególności rozporządzenia nr 178/2002 i rozporządzenia nr 852/2004 oraz przepisami Unii Europejskiej wydanymi w trybie tych rozporządzeń

Rolniczy handel detaliczny

17

- Zbywanie żywności w ramach rolniczego handlu detalicznego:
  - 1) do zakładów prowadzących handel detaliczny z przeznaczeniem dla konsumenta finalnego:
    - a) odbywa się wyłącznie na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, z tym że w przypadku żywności będącej produktem pochodzenia zwierzęcego oraz żywności zawierającej jednocześnie środki spożywcze pochodzenia niezwierzęcego i produkty pochodzenia zwierzęcego - wyłącznie na obszarze województwa, w którym ma miejsce prowadzenie produkcji tej żywności w ramach rolniczego handlu detalicznego, lub na obszarach powiatów lub miast stanowiących siedzibę wojewody lub sejmiku województwa, sąsiadujących z tym województwem
    - b) podlega limitom ilościowym dostosowanym do potrzeb konsumentów finalnych,
    - c) jest dokumentowane w sposób umożliwiający określenie ilości żywności zbywanej w ramach rolniczego handlu detalicznego

Rolniczy handel detaliczny

18

- Zbywanie żywności w ramach rolniczego handlu detalicznego:
- nie może być dokonywane z udziałem pośrednika, chyba że zbywanie tej żywności odbywa się podczas wystaw, festynów, targów lub kiermaszy, organizowanych w celu promocji żywności, a pośrednik zbywa konsumentom finalnym żywność:
  - a) wyprodukowaną przez tego pośrednika w ramach rolniczego handlu detalicznego
  - b) wyprodukowaną przez inny podmiot prowadzący rolniczy handel detaliczny na obszarze powiatu, w którym pośrednik ten prowadzi produkcję żywności w ramach rolniczego handlu detalicznego, lub na obszarze powiatu sąsiadującego z tym powiatem

ROZPORZĄDZENIE 852/2004 - ogólne wymagania higieniczne

ZAŁĄCZNIK I	PRODUKCJA PODSTAWOWA/PIERWOTNA
ZAŁĄCZNIK II	OGÓLNE WYMAGI HIGIENY DLA WSZYSTKICH PRZEDSIĘBIORSTW SEKTORA SPOŻYWCZEGO (z wyjątkiem przypadków gdy ma zastosowanie załącznik I)
ROZDZIAŁ I	OGÓLNE WYMAGANIA DOTYCZĄCE POMIESZCZEŃ ŻYWNOŚCIOWYCH (INNYCH NIŻ WYMIENIONE W ROZDZIALE III)
ROZDZIAŁ II	SZCZEGÓLNE WYMAGANIA DLA POMIESZCZEŃ, W KTÓRYCH SIĘ PRZYGOTOWUJE, PODDAJE OBRÓBCE LUB PRZETWARZA ŚRODKI SPOŻYWCZE (nie dotyczy obiektów wymienionych w rozdziale III)
ROZDZIAŁ III	WYMAGANIA DOTYCZĄCE RUCHOMYCH I/LUB TYMCZASOWYCH POMIESZCZEŃ (JAK DUŻE NAMIOTY, STRAGANY, RUCHOME PUNKTY SPRZEDAŻY), POMIESZCZEŃ UŻYWANYCH GŁÓWNIJE JAKO PRYWATNE DOMY MIESZKALNE, ALE GDZIE REGULARNIE PRZYGOTOWUJE SIĘ ŻYWNOŚĆ W CELU WPROWADZANIA DO OBROTU, I AUTOMATÓW ULICZNYCH
ROZDZIAŁ IV	TRANSPORT
Rozdziały V - XII mają zastosowanie do wszystkich etapów produkcji, przetwarzania i dystrybucji żywności	
ROZDZIAŁ V	WYMAGANIA DLA SPRZĘTU
ROZDZIAŁ VI	ODPADY ŻYWNOŚCIOWE
ROZDZIAŁ VII	ZAOPATRZENIE W WODĘ
ROZDZIAŁ VIII	HIGIENA OSOBISTA
ROZDZIAŁ IX	PRZEPISY ODNOSZĄCE SIĘ DO ŚRODKÓW SPOŻYWCZYCH
ROZDZIAŁ X	PRZEPISY ODNOSZĄCE SIĘ DO OPAKOWAŃ JEDNOSTKOWYCH I OPAKOWAŃ ZBIORCZYCH ŚRODKÓW SPOŻYWCZYCH
ROZDZIAŁ XI	OBRÓBKA CIEPLNA
ROZDZIAŁ XII	SZKOLENIE

Produkcja podstawowa/pierwotna żywności pochodzenia roślinnego

20

- Przedsiębiorstwa sektora spożywczego prowadzące produkcję podstawową oraz te powiązane działania*, które są wymienione w załączniku I, postępują zgodnie z ogólnymi przepisami dotyczącymi higieny ustanowionymi w Części A załącznika I (oraz ze wszelkimi szczególnymi wymaganiami przewidzianymi w rozporządzeniu (WE) nr 853/2004)

* Działania powiązane produkcji pierwotnej :

- transport, składowanie i obróbka surowca (produktów pierwotnych w miejscu produkcji, pod warunkiem, że nie zmienia to znaczenia ich charakteru)
- w przypadku produktów pochodzenia roślinnego - transport w celu dostawy surowców (produktów podstawowych), których charakter nie został znacznie zmieniony, z miejsca produkcji do zakładu

Produkcja podstawowa/pierwotna - zał. 1 A rozp. 852/2004

21

- podmioty mają zapewnić, że surowce są chronione przed zanieczyszczeniem, uwzględniając każde przetwarzanie, które te surowce będą kolejno przechodzić
- podmioty mają przestrzegać przepisów prawnych dotyczących :
  - zanieczyszczeń z powietrza, ziemi, wody, paszy, nawozów, weterynaryjnych produktów leczniczych, środków ochrony roślin i biocydów oraz składowania, przetwarzania i unieszkodliwiania odpadów, zdrowia zwierząt i ich dobrostanu oraz zdrowia roślin, które mają wpływ na zdrowie ludzkie

Produkcja podstawowa/pierwotna - zał. 1 rozp. 852/2004

22

- Podmioty produkujące lub zbierające produkty roślinne podejmują odpowiednie działania, według potrzeb w celu :
  - utrzymania czystości oraz w miarę potrzeby dezynfekowanie, we właściwy sposób obiektów, wyposażenia, pojemników, skrzyń czy pojazdów
  - zapewnienia, w miarę potrzeby, higienicznych warunków produkcji, transportu i składowania produktów roślinnych
  - używania wody pitnej, lub czystej wody, w każdym przypadku, gdy jest to niezbędne do zapobieżenia zanieczyszczeniu
  - zapewnienia, że personel przetwarzający środki spożywcze jest dobrego zdrowia i przechodzi szkolenie nt. ryzyka zdrowotnego

Produkcja podstawowa/pierwotna - zał. 1 rozp. 852/2004

23

- zapobiegania, aby zwierzęta lub szkodniki nie spowodowały zanieczyszczenia
- składowania i przetwarzania odpadów i substancji niebezpiecznych, w taki sposób, aby zapobiegać zanieczyszczeniu
- uwzględniania wyników wszelkich właściwych analiz przeprowadzonych na próbkach pobranych od roślin lub innych próbkach, które są istotne dla zdrowia ludzkiego
- w celu właściwego używania środków ochrony roślin i biocydów, zgodnie z wymogami odnośnie ustawodawstwa

Podmioty podejmują właściwe czynności zaradcze, gdy zostają powiadomione o problemach wykrytych podczas urzędowych kontroli żywności

Produkcja podstawowa/pierwotna - zał. 1 rozp. 852/2004

24

Podmioty prowadzą i przechowują we właściwy sposób oraz przez właściwy okres dokumentację odnoszącą się do działań podejmowanych w celu kontroli zagrożeń:

- dokumentacja proporcjonalna do charakteru i rozmiaru działalności
- udostępniana organom urzędowej kontroli żywności oraz na wniosek innych podmiotów działających na rynku spożywczym

Dokumentacja ma dotyczyć:

- wszelkiego użycia środków ochrony roślin i biocydów
- wszelkiego występowania szkodników lub chorób, które mogą zagrozić bezpieczeństwu produktów pochodzenia roślinnego
- wyników wszelkich analiz przeprowadzonych na próbkach pobranych od roślin lub innych próbkach, istotnych ze względu na zdrowie ludzkie

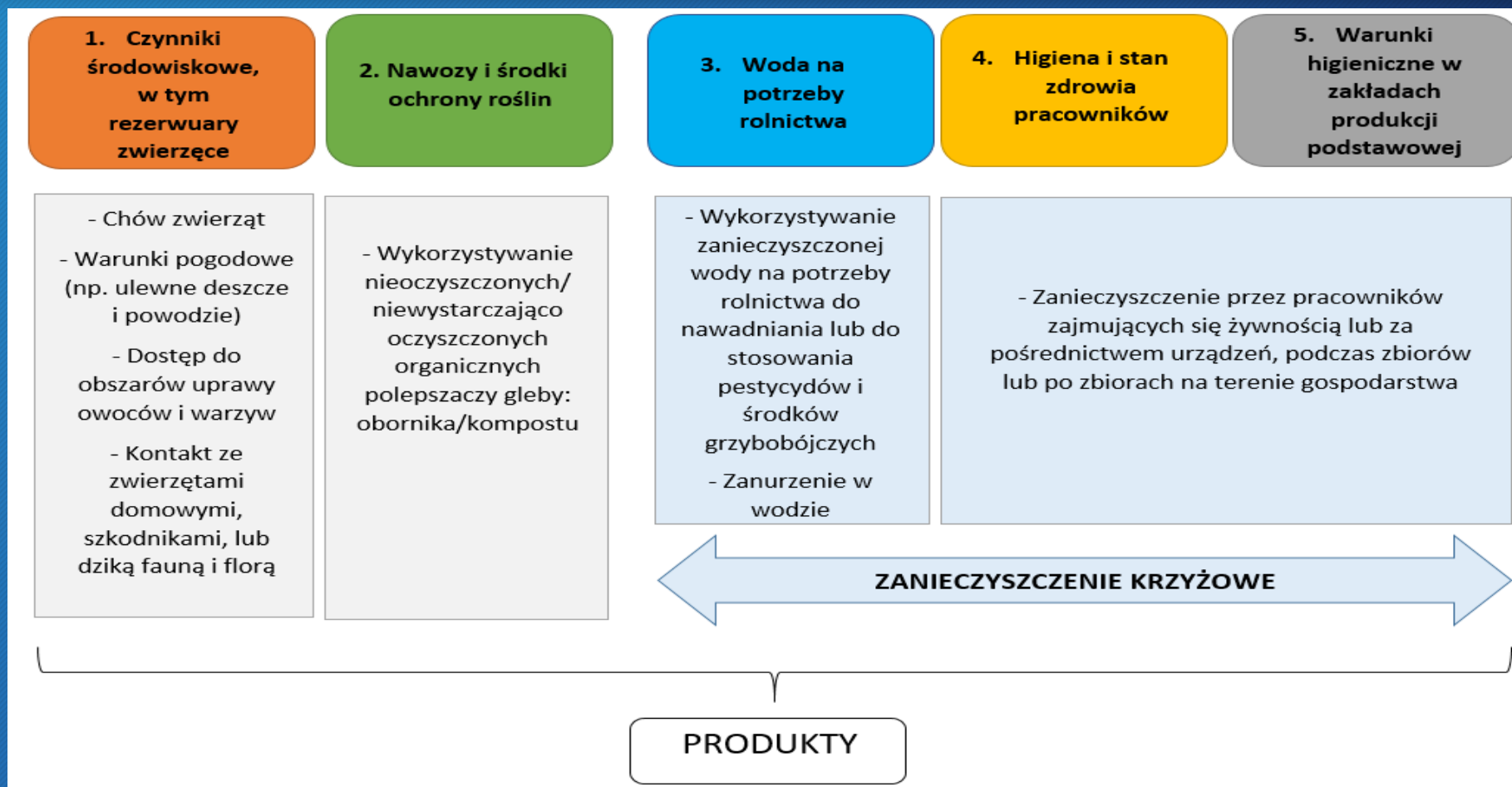
Wskazówki KE jak przestrzegać wymagań w zakresie produkcji pierwotnej świeżych owoców i warzyw

25

- **Zawiadomienie Komisji w sprawie wytycznych dotyczących ograniczania ryzyka mikrobiologicznego w odniesieniu do świeżych owoców i warzyw na etapie produkcji podstawowej poprzez przestrzeganie zasad higieny** - Dziennik Urzędowy Unii Europejskiej (2017/C 163/01)

Główne czynniki ryzyka mikrobiologicznego dotyczące patogenów w świeżych owocach i warzywach, określone przez EFSA

26

Kontrola czynników środowiskowych i lokalizacja obszaru uprawy

27

Rozp. (WE) nr 852/2004,
załącznik I część A:

- pkt II.2 - ochrona surowców przed zanieczyszczeniem
- Pkt II.3 lit. a) - kontrola zagrożeń w produkcji podstawowej i powiązanych działaniach
- pkt II.5 lit. e) - zapobieganie, aby zwierzęta lub szkodniki spowodowały zanieczyszczenie
- ocena wcześniejszego sposobu użytkowania obszaru produkcji podstawowej lub obszarów sąsiednich lub działalność przemysłowa na terenach sąsiadujących np. opinia specjalisty z zakresu agronomii, badanie próbek gleby
- usuwanie nieczystości i odpadów oraz usuwanie chwastów, resztek roślin lub trawy w bezpośrednim sąsiedztwie wszelkich budynków lub konstrukcji zabezpieczających, które mogą stanowić czynnik wabiący, miejsce rozmnażania lub schronienie dla agrofagów

Kontrola czynników środowiskowych i lokalizacja obszaru uprawy

28

Rozp. (WE) nr 852/2004, załącznik I część A:

- pkt II.2 - ochrona surowców przed zanieczyszczeniem
- Pkt II.3 lit. a) - kontrola zagrożeń w produkcji podstawowej i powiązanych działaniach
- pkt II.5 lit. e) - zapobieganie, aby zwierzęta lub szkodniki spowodowały zanieczyszczenie
- odstraszanie zwierząt od obszaru produkcji, np. urządzenia emitujące dźwięki, pułapki mechaniczne, taśmy odblaskowe
- w przypadku powodzi - produkty zalane w okresie bezpośrednio poprzedzającym zbiór (< 2 tyg.) nie powinny być przeznaczone do spożycia na surowo; jeśli przeznaczone do przetwórstwa indywidualna ocena ryzyka

Kontrola nawozów (organicznych)

29

Rozp. (WE) nr 852/2004, załącznik I część A:

- pkt II.2 - ochrona surowców przed zanieczyszczeniem
- Pkt II.3 lit. a) - kontrola zagrożeń w produkcji podstawowej i powiązanych działaniach
- pkt II.5 lit. f) - składowanie i przetwarzanie odpadów i substancji niebezpiecznych w taki sposób, aby zapobiegać zanieczyszczeniu
- należy opracować plan gospodarowania obornikiem (gdzie i kiedy można stosować)
- nawozy organiczne należy dokładnie wymieszać z glebą
- unikać obróbki i składowania nawozów organicznych w pobliżu obszarów uprawy świeżych owoców i warzyw
- odstęp czasu między zastosowaniem nieprzetworzonego lub częściowo przetworzonego obornika lub innych nawozów organicznych na glebę a sadzeniem i zbiorom świeżych owoców i warzyw spożywanych na surowo powinien wynosić 120 dni, chociaż za okres minimalny uznaje się 60 dni

Kontrola wody do produkcji podstawowej i działań powiązanych

30

Rozp. (WE) nr 852/2004,
załącznik I część A:

- Pkt II.3 lit. a) - kontrola zagrożeń w produkcji podstawowej i powiązanych działaniach
- pkt II.5 lit. c) - używanie wody pitnej, lub czystej wody, w każdym przypadku gdy jest to niezbędne do zapobieżenia zanieczyszczeniu
- należy przeprowadzić ocenę ryzyka, biorąc pod uwagę źródło i planowane wykorzystanie wody, aby ustalić przydatność wody do użytkowania, jej jakość mikrobiologiczną i częstotliwość badania (załącznik II do wytycznych), w tym celu należy:
- określić czynności do których używa się wody na potrzeby rolnictwa
- zidentyfikować dostępne źródła wody
- ocenić czy możliwe jest zanieczyszczenie jadalnych części produktów poprzez wodę (załącznik II)

Kontrola wody do produkcji podstawowej i działań powiązanych

31

Rozp. (WE) nr 852/2004,
załącznik I część A:

- Pkt II.3 lit. a) - kontrola zagrożeń w produkcji podstawowej i powiązanych działaniach
- pkt II.5 lit. c) - używanie wody pitnej, lub czystej wody, w każdym przypadku gdy jest to niezbędne do zapobieżenia zanieczyszczeniu
- zwierzęta gospodarskie nie powinny mieć dostępu do źródeł wody oraz instalacji pompownicznych
- należy przeprowadzać analizy mikrobiologiczne potencjalnych źródeł wody w celu ustalenia przydatności źródeł wody do wykorzystania na potrzeby rolnictwa
- należy wykonywać okresowe inspekcje wyglądu i zapachu w celu wykrycia ewentualnego zanieczyszczenia. W przypadku zmiany cech wizualnych/zapachowych należy pobrać próbki do analizy kontrolnej

Higiena i stan zdrowia pracowników rolnych

32

Rozp. (WE) nr 852/2004, załącznik I część A:

- pkt II.5 lit. c) - personel jest dobrego zdrowia i przechodzi szkolenie na temat ryzyka zdrowotnego
- w stosownych przypadkach pracownicy powinni nosić odpowiednią odzież ochronną i obuwie ochronne, rękawice należy często wymieniać (jednorazowe) lub czyścić (wielorazowe)
- Pracownicy, którzy mają bezpośredni kontakt ze świeżymi owocami i warzywami, powinni utrzymywać wysoki poziom higieny osobistej (mycie rąk)

Higiena i stan zdrowia pracowników rolnych

33

Rozp. (WE) nr 852/2004, załącznik I część A:

- pkt II.5 lit. c) - personel jest dobrego zdrowia i przechodzi szkolenie na temat ryzyka zdrowotnego
- zakazane: palenie, kichanie lub kasłanie na świeże produkty
- każda osoba chora powinna niezwłocznie zgłosić chorobę lub symptomy choroby producentowi/przełożonemu i nie może pracować na stanowisku wymagającym kontaktu ze świeżymi owocami lub warzywami
- toalety powinny znajdować się w pobliżu pól i pomieszczeń

Higiena i stan zdrowia pracowników rolnych

34

Rozp. (WE) nr 852/2004, załącznik I część A:

- pkt II.5 lit. c) - personel jest dobrego zdrowia i przechodzi szkolenie na temat ryzyka zdrowotnego
- toalety powinny być właściwie zaprojektowane, aby zapewnić higieniczne usuwanie ścieków i uniknąć zanieczyszczenia obszarów uprawy, świeżych owoców i warzyw lub środków produkcji rolnej
- wyposażone w odpowiednie urządzenia do higienicznego mycia rąk
- utrzymywane w dobrym stanie sanitarnym i technicznym
- należy zapewniać dostęp do bieżącej wody pitnej, mydła i jednorazowych ręczników papierowych
- przenośnych ustępów nie należy czyścić na obszarach uprawy świeżych owoców i warzyw lub w pobliżu źródeł wody do nawadniania

Higiena i stan zdrowia pracowników rolnych

35

Rozp. (WE) nr 852/2004, załącznik I część A:

- pkt II.5 lit. c) - personel jest dobrego zdrowia i przechodzi szkolenie na temat ryzyka zdrowotnego
- szkolenie powinno obejmować odpowiednie procedury mycia i osuszania rąk, korzystania z toalety
- skaleczenia i rany na rękach należy przykryć odpowiednim opatrunkiem wodoodpornym

Warunki higieniczne w gospodarstwie

36

Rozp. (WE) nr 852/2004, załącznik I część A:

- pkt II.5 lit. a) - utrzymanie w czystości obiektów, wyposażenia, pojemników, skrzyń, pojazdów
- pkt II.5 lit. b) - zapewnienie, w miarę potrzeby, higienicznych warunków produkcji, transportu i przechowywania, oraz czystości, produktów roślinnych
- pkt II.5 lit. f) - składowanie i przetwarzania odpadów i substancji niebezpiecznych w taki sposób, aby zapobiegać zanieczyszczeniu
- producenci powinni unikać stawiania pojemników na zebrane produkty bezpośrednio na glebie podczas zbioru lub po nim i przed załadowaniem na pojazd transportowy. Powinni także unikać stosowania pojemników, które mają bezpośredni kontakt ze świeżymi produktami, do celów innych niż przechowywanie produktów
- zapakowane produkty przeznaczone do bezpośredniego spożycia należy poprawnie oznakować i przechowywać.
- w miarę potrzeby należy ustalić odpowiednią do przechowywania temperaturę i wilgotność względną
- strefy składowania powinny być czyste i odpowiednie dla każdego rodzaju składowanego produktu. Zebrane produkty nie mogą być składowane razem z potencjalnymi źródłami zanieczyszczenia, takim jak zwierzęta, produkty chemiczne itp

Warunki higieniczne w gospodarstwie

37

Rozp. (WE) nr 852/2004, załącznik I część A:

- pkt II.5 lit. a) - utrzymanie w czystości obiektów, wyposażenia, pojemników, skrzyń, pojazdów
- pkt II.5 lit. b) - zapewnienie, w miarę potrzeby, higienicznych warunków produkcji, transportu i przechowywania, oraz czystości, produktów roślinnych
- pkt II.5 lit. f) - składowanie i przetwarzanie odpadów i substancji niebezpiecznych w taki sposób, aby zapobiegać zanieczyszczeniu
- produkty należy chronić od słońca, deszczu, agrofagów i innych zwierząt
- zebrane produkty powinny być jak najszybciej przeniesione do strefy obróbki i pakowania
- produkty należy umieścić w skrzynkach lub innych pojemnikach nadających się do przechowywania żywności
- zebrane produkty nie mogą być składowane razem z potencjalnymi źródłami zanieczyszczenia, takim jak zwierzęta, produkty chemiczne itp.

Warunki higieniczne w gospodarstwie

38

Rozp. (WE) nr 852/2004, załącznik I część A:

- pkt II.5 lit. a) - utrzymanie w czystości obiektów, wyposażenia, pojemników, skrzyń, pojazdów
- pkt II.5 lit. b) - zapewnienie, w miarę potrzeby, higienicznych warunków produkcji, transportu i przechowywania, oraz czystości, produktów roślinnych
- pkt II.5 lit. f) - składowanie i przetwarzanie odpadów i substancji niebezpiecznych w taki sposób, aby zapobiegać zanieczyszczeniu
- pojazdy do transportu powinny być czyste: świeżych owoców i warzyw nie można transportować razem z potencjalnymi źródłami zanieczyszczenia, takim jak zwierzęta, produkty chemiczne itp.
- świeże owoce i warzywa nienadające się do spożycia przez ludzi należy oddzielić przed rozpoczęciem składowania lub transportu
- skrzynki lub inne pojemniki do transportu świeżych owoców i warzyw należy regularnie czyścić
- należy zapewnić odpowiednie systemy i urządzenia do odprowadzania i usuwania odpadów

Prowadzenie dokumentacji

39

Rozp. (WE) nr 852/2004, załącznik I część A:

- pkt III.7 - prowadzenie i przechowywanie dokumentacji dotyczącej działań podejmowanych w celu kontroli zagrożeń we właściwy sposób oraz przez właściwy okres
- pkt III.9 lit. a) - c) - prowadzenie dokumentacji w zakresie SOR i biocydów, występowania szkodników lub chorób, wyników analiz
- szczegółowa dokumentacja umożliwiająca zidentyfikowanie każdego dostawcy produktu mającego udział w łańcuchu dostaw produkcji podstawowej przechowywana przez co najmniej 3 lata
- dokumentowanie działań w odniesieniu do: wody używanej do nawadniania, stosowania środków ochrony roślin i nawozów, mycia żywności i urządzeń, higieny osobistej; nawozów organicznych; odpadów; personelu - szkolenie personelu w celu wykazania, że jego członkowie są świadomi zagrożeń

Procedury wycofania

40

Rozp. (WE) nr 178/2002:

- art. 14 - wymagania w zakresie bezpieczeństwa żywności
- art. 18 - identyfikowalność
- art. 19 - wycofywanie produktów niezgodnych z wymaganiami w zakresie bezpieczeństwa żywności
- plan wycofywania/zwrotu żywności obejmuje zestaw dokumentów/materiałów pomocniczych, które mają ułatwić usunięcie żywności z rynku oraz przekazanie właściwych informacji przedsiębiorstwom, konsumentom i właściwym organom
- producenci powinni dopilnować, by zwrócona żywność nie była wprowadzana do obrotu innymi kanałami
- w przypadku wystąpienia ogniska choroby przenoszonej przez żywność, którego źródłem są świeże owoce i warzywa, prowadzenie dokumentacji dotyczącej produkcji i działań powiązanych, takich jak pakowanie i transport, może pomóc w identyfikacji źródła zakażenia w łańcuchu żywnościowym i ułatwić zwrot produktu

Produkcja żywności niezwierzęcego pochodzenia w warunkach domowych z wykorzystaniem surowców roślinnych z własnych upraw

Rozporządzenie (WE) nr 852/2004 z dnia 29 kwietnia 2004r. w sprawie higieny środków spożywczych

- Załącznik II, rozdział III

wymagania dot. tzw. pomieszczeń używanych głównie jako prywatne domy mieszkalne,
ale gdzie regularnie przygotowuje się żywność w celu wprowadzania do obrotu

powyższe przepisy dotyczą również rolników, którzy wykorzystują prywatne domy mieszkalne do przetwórstwa owoców, warzyw, zbóż pochodzących z własnych upraw (pola, ogrodu) w celu ich sprzedaży

Produkcja żywności niezwierzęcego pochodzenia w warunkach domowych z wykorzystaniem surowców roślinnych z własnych upraw

42

- Ułatwienia - zostały opracowane:
- „*Wytyczne Dobrej Praktyki Higienicznej i Produkcyjnej przy produkcji żywności niezwierzęcego w warunkach domowych z wykorzystaniem surowców roślinnych z własnych upraw*”
- Dostęp do Wytycznych :
- Strona Głównego Inspektora Sanitarnego

Produkcja żywności niezwierzęcego pochodzenia w warunkach domowych z wykorzystaniem surowców roślinnych z własnych upraw

43

Warunki domowe - możliwość wytworzenia takiej ilości żywności, którą można wyprodukować z zachowaniem zasad bezpieczeństwa żywności i higieny w kuchni domowej z wykorzystaniem sprzętu gospodarstwa domowego

Dot. produkcji żywności, **która stanowi potencjalnie niskie ryzyko zagrożenia dla zdrowia** (tj. małe ryzyko rozwoju drobnoustrojów chorobotwórczych - produkty poddane obróbce cieplnej, tj. np. gotowaniu lub pasteryzacji bądź tyndalizacji)

Produkcja żywności niezwierzęcego pochodzenia w warunkach domowych z wykorzystaniem surowców roślinnych z własnych upraw

44

Kwestie wymagań higienicznych należy rozpatrywać indywidualnie biorąc pod uwagę istniejące warunki mając na uwadze, że:

- nie każdy rodzaj żywności ze względu na ryzyko, jakie ze sobą niesie, może być wytwarzany w typowych warunkach domowych,
- nie każde warunki domowe pozwalają na wytworzenie każdego rodzaju środków spożywczych

INDYWIDUALNE PODEJŚCIE

Produkcja żywności niezwierzęcego pochodzenia w warunkach domowych z wykorzystaniem surowców roślinnych z własnych upraw

45

Przykłady żywności o potencjalnie niskim ryzyku zagrożenia dla zdrowia:

- przetwory z owoców, przetwory z warzyw (dżemy, soki, marmolady, powidła, kompoty - poddane obróbce termicznej)
- koncentraty spożywcze (koncentraty warzywne)
- produkty marynowane
- przetwory zbożowe (mąki, kasze, płatki, otręby i inne)
- pieczywo, pieczywo cukiernicze
- ciasta, ciastka
- przyprawy
- gotowe posiłki (potrawy) niernięsne (pierogi, kopytka i kluski śląskie, knedle z owocami, placki ziemniaczane, inne)

Przykłady zagrożeń, które dotyczą produkcji żywności w warunkach domowych z wykorzystaniem surowców roślinnych z własnych upraw

46

- **Chemiczne** - mykotoksyny (toksyny grzybowe atakujące zboża i przetwory zbożowe w wyniku głównie przetrzymywania zboża i jego przetworów w nieprawidłowych warunkach), metale ciężkie, środki ochrony roślin, nawozy sztuczne, pozostałości środków myjących, zanieczyszczenia pochodzące z opakowań
- **Fizyczne** - ciała obce, szkło metal, drewno, piasek (przypadkowe, np. włos, biżuteria)

Przykłady zagrożeń, które
dotyczą produkcji
żywności w warunkach
domowych z
wykorzystaniem
surowców roślinnych z
własnych upraw

Biologiczne

-laseczka jadu kiełbasianego (*Clostridium botulinum*) - zanieczyszczenia ziemią, np. konserwy, przetwory warzywne (wypukłe dno!)

-pączeczka *Escherichia coli* (niemyte warzywa i owoce, woda z niepewnego źródła)

-pączeczki *Salmonella* (drób, jaja)

-gronkowiec złocisty (*Staphylococcus aureus*) - choroby skórne ludzi, nieżyty gardła i nosa

-wirusy (rotawirusy, norowirusy - brak zachowania higieny podczas zbioru, produkcji)

- pleśnie

- szkodniki i ich pozostałości

Ułatwienia w zakresie wymagań higienicznych dla produkcji żywności
niezwierzęcego pochodzenia w warunkach domowych z wykorzystaniem
surowców roślinnych z własnych upraw

48

Obowiązek opracowania **receptury**, która powinna obejmować:

- Wykaz składników użytych do produkcji
- Opis procesu (*sposób przygotowania produktu, w tym czas i temperaturę obróbki cieplnej np. etapu pasteryzacji soków*)
- Rodzaj opakowania
- Wskazanie parametrów krytycznych, które winny być monitorowane, np. czas pasteryzacji, temperatura w chłodziarce (*metody postępowania, gdy parametr krytyczny nie zostanie spełniony np. gdy nastąpi awaria chłodziarki*)
- Warunki przechowywania surowców, gotowych wyrobów
- Sposób znakowania gotowego produktu (zapewnienie identyfikacji środka spożywczego)

Ułatwienia w zakresie wymagań higienicznych dla produkcji żywności niezwierzęcego pochodzenia w warunkach domowych z wykorzystaniem surowców roślinnych z własnych upraw

Domowe warunki produkcji środków spożywczych

- prawidłowy stan sanitarno - techniczny pomieszczeń produkcji oraz powierzchni kontaktujących się z żywnością
- właściwa higieny produkcji
- właściwa obróbka wstępna surowca - np. dokładne mycie warzyw liściastych
- nie krzyżowanie się dróg „czystych” i „brudnych”
- właściwe warunki przechowywania surowców i wyrobów gotowych : *zgodnie z zaleceniami producenta (parametry: temperatura, wilgotność)*, przestrzeganie zasady prawidłowej segregacji żywności, monitorowanie warunków przechowywania żywności
- produkcja odpowiedniej ilości środków spożywczych, np. dostosowanej do warunków chłodniczych

Ułatwienia w zakresie wymagań higienicznych dla produkcji żywności niezwierzęcego pochodzenia w warunkach domowych z wykorzystaniem surowców roślinnych z własnych upraw

50

- **prawidłowa obróbka właściwa (gotowanie, pieczenie)**- zachowanie właściwych parametrów procesów termicznych tj. temperatura, czas (*drobnoustroje, które przetrwały mogą namnażać się w sprzyjających warunkach*)
- **rozmrażanie żywności** (*w urządzeniu chłodniczym, kuchence mikrofalowej, w jak najkrótszym czasie*), *nie zamrażanie ponownie żywności raz rozmrożonej*
- **chłodzenie żywności** (*po zakończeniu gotowania, pieczenia, schładzanie żywności najszybciej jak to możliwe, w sposób eliminujący możliwość wtórnego zanieczyszczenia*)

Ułatwienia w zakresie
wymagań higienicznych dla
produkcji żywności
niezwierzęcego pochodzenia
w warunkach domowych z
wykorzystaniem surowców
roślinnych
z własnych upraw

pakowanie wyrobów w opakowania
przeznaczone do kontaktu z żywnością

znakowane zgodnie z obowiązującymi
przepisami prawa, etykieta winna umożliwiać
identyfikację środka spożywczego (*nazwa i
adres wytwórcy, wykaz składników, w tym
alergenów, termin przydatności do spożycia,
warunki przechowywania*)

transport w warunkach higienicznych, z
zachowaniem parametrów temperatury
właściwych dla rodzaju przewożonej żywności

Ułatwienia w zakresie wymagań higienicznych dla produkcji żywności niezwierzęcego pochodzenia w warunkach domowych z wykorzystaniem surowców roślinnych z własnych upraw

- stosowanie do produkcji środków spożywczych lub procesów czyszczenia surowców, procesów obróbki żywności, mycia rąk, sprzętu **wody, która spełnia wymagania wody pitnej**
- kontrola i zabezpieczenie przed szkodnikami (*w przypadku wykrycia szkodników w przestrzeni roboczej podjęcie działań mających na celu ich eliminację (skuteczne pułapki, deratyzacja, dezynsekcja)*)
- zabezpieczenie przed dostępem zwierząt, osób postronnych
- utylizacja odpadów
- przestrzeganie higieny osobistej (*zapewnienie w pobliżu obszaru produkcyjnego umywalki do mycia rąk z ciepłą i zimną wodą bieżącą, środkami do higienicznego mycia rąk oraz możliwością ich higienicznego wysuszenia*)
- opracowanie dokumentacji w ramach zasad GHP/GMP i systemu HACCP

DZIĘKUJĘ
ZA
UWAGĘ